

Zer egin zaborreriarekin?

Satsuduraren* arazoa aipatzean, sarri askotan lantegiei egoten* diegu erru* guztia. Baina guk ere ba dugu erruaren zati bat, eguneroko zereginetan agertzen dugun burugabekeriaren kausaz. Mendira txango* egitera goazelarik, axolagabeki uzten ditugu bertan janari hondakinak eta bestelako zaborreriak.* Horrela, ez da harritzekoa, edozein mendi bazterretan gure zibilizazioaren haztarrenak* aurkitzea: latontziak,* paperak, plastikozko zerak eta beste.

Hondartzetara hainbat eta hainbat tonelada xaborreria hel-tzen da urtero. Itsas korronteek edonora eramaten dute zaborreria. Lapurdiko itsas hegira,* adibidez, Espainiako iparraldeko herrietan jaurtikitako zikinkeria asko heltzen da. Hori bai dela inoren bekatua ordaindu beharra!

Urtero, zabor* kopurua* 5 %etan gehitzen da guti goiti-beheiti.* Ordua da, beraz, problema honen kontzientzia hartzeko; bestela, egunen batez, geure zaborrek ito eginen gaituzte eta.

GARAIK ALDATUZ DOAZ

Duela berrogei ta hamar urte (eta oraintsuago ere) etxeetan ez zen ia zaborrik egiten ez jaurtikitzen. Papera, edo gauzak azalezatzeko* gordetzen zen, edo sua izekitzeko* erabiltzen. Janari hondakinak, txerri, txakur, oilo edo antzeko animalientzat gordetzen ziren. Botilak ere gorde egiten ziren, gero sagardoa, tomatea eta horrelakoak edukitzeko. Jantziek edozenbat* urtetako bizitza zuten, ez baitzen modaren aldakuntza lasterregirik gertatzen. Plastikoa ez zen oraindio ezagutzen. Eta abar. Ezertarako ez ziren azken hondakinak, erre egiten ziren sutegian. Honela, ez zen ia ezer ere alferrik galtzen. Bestalde, geratzen zen zarama* apurra erraustu egiten zenez gero, ez zen zaramategi arazorik sortzen.

Bestelakoa da, gaur egun egiten duguna. Etxean ez dugu animaliarik; beraz, ezin ditzakegu janari hondakinak probetxa. Botilak, ontziak eta estalgarriak geroago eta gehiago plastikozkoak dira; eta, gainera, behin erabiliz gero, botatzekoak. Jantziak edozein aitzakiz baztertzen ditugu. Gasak eta elektrizitateak zokoratu egin dituzte lehengo ikatz sutegiak. Hori dela eta, ez ditugu zaramak erretzen.

«Erabil eta bota, erabil eta bota». Slogan hau, pentsamolde eta jokabide hau Ipar Amerikatik etorri zaigu. Ekonomiari bultzada emateko asmatu izan zen, eta, egia esan, neurri batez behintzat, lortua du bere helburua. Baina, haren erruz, kontsumismo itsu batetan sarturik aurkitzen gara egun.* Eta kontsumismo hau gure aurka altxatzen ari da. Satsudur problema gogorra dugu. Ez dakigu zer egin zaramekin. Lehen ekaiak,* bestalde, eskasten ari dira. Ezin gaitezke honela bizi. Muga bat jarri behar diogu satsudurari. Zaramen arazoa konpondu egin behar dugu. Muga bat ezarri behar diogu lehen ekaien alferrik galtzeari.

ZENBAT ETA NOLAKO ZABORRERIA EGITEN DUGUN

Europako lurraldeetan, batez* beste, pertsona bakoitzak 250 kg zaborreria inguru egiten du urtean. Ipar Amerikarrek bi bider gehiago egiten dute: 500 kg inguru. Frantzia, adibidez, urtean 11 milioi tonelada zarama ateratzen dira, orotara,* etxeetatik.

Ikus dezagun zerezkoak diren zaborrak. Lehenik eta behin, zaborren konposizioa aspaldion aldatu egin dela esan behar dugu. Hogeit ta hamar urte dela, landare hondakinez eta materia ustelkorrez osaturik zeuden gehienbat. Gaur egun, horrelako zaborrak geroago eta gutiago agertzen dira. Haien tokia paperak hartu du, plastikozkoak, metalak eta beirak.*

Frantziako zaborren kasuan, 24 %a ekai organikoa da,

29,6 %a papera, 24,3 %a errautsa,* 6 %a plastikoa, 4,2 %a metala, 3,9 %a beira, eta 8 %a osterantzeko* ekaiak. (Datu hauetako portzentaiak, pisua kontutan harturik emanak dira.) Beraz, Frantzia urtero 3.256.000 tonelada paper, 460.000 tonelada metal, 429.000 tonelada beira, eta 660.000 tonelada plastiko jaurtikitzen dira zarama artean. Ikusten denez, zernahi ondasun dago zabor artean ezkutaturik.*

ZER EGITEN IZAN DEN ZARAMEKIN

Etxe isolatuetan* eta herri ttiki askotan, ez dago zaramak biltzeko zerbitzu berezirik: nor bere gisatara* desager erazten ditu zaramak. Hirietan, ostera, antolaturik egoten da zaborrak biltzeko zerbitzua. Egunero, zaramariak biltzen dituzte zaborrak, eta zaramategietara eramaten kamioiz.

Lehen, kasu batzutan,* besterik gabe uzten ziren zaborrak zaramategietan. Honela, zaramategiok arratoinen erresuma* bilakatzen* ziren, eta —txarrago dena— eritasun* iturri izateko bidean jartzen. Sistema horrekin, inguruak kutsatzeko* arriskua zegoen; eta horregatik egun ez dago ia inon ere horrela funtzionatzen duen zaramategirik.

Beste kasu batzutan, estratifikatu egiten ziren zaborrak, zabor geruza* baten gainean lur geruza bat ihaurriz;* gero beste zabor geruza bat, eta horren gainean lurrezkoa; eta honela behin eta berriro. Honetara,* ez zegoen kutsatze arrisku handirik. Gainera, zaborrekin sakonuneak ordokituz,* kirol zelaiak eta antzekoak egin izan dira leku horietan. Eibarren, adibidez, honela egin zen Ipuruko futbol zelaiak; New Yorken honela egin izan da bertako aireporturik famatuena, Kennedy Airport delakoa.

Beste kasu batzutan, erre egiten izan dira zaborrak zaramategian bertan, baina ezelako* erregailu berezirik gabe. Jadanik* ez da metodo hau ia inon ere erabiltzen, inguruan egurats satsadura handia sortzen baitu. Hala ere, Bilbon Artxandako zaramategian metodo hau erabiltzen da, eta ondorioak txoriherritarrek eta bilbotarrek jasaten* dituzte eta pairatzen.*

Dena den, aipatu* metodoekin ez dira probetatzen zarametan dauden ondasunak. Eta, gaur egun, heldu da horietaz ere baliatzeko ordua.

ZARAMEN ONDASUNAK ERREKUPERATU BEHAR DITUGU

Papera, metalak, beirakiak,* plastikozko zerak eta abar fabrikatzeko, lehen ekai batzua* ohostu* behar dizkiogu naturari. Baina kontutan hartu behar dugu, lehen ekai horik* ez direla amaigabeak. Zaborretan dauden paper, metal, plastiko eta beste probetxa bagenitza, ez genioke ohostu beharko naturari horrenbeste lehen ekairik. Beraz, natura bera bizirik gorde gura badugu, zaramen probetxatze eta baliatzeari garrantzi handia eman behar diegu. Papera pilatuz eta birtziklatuz,* hainbat zuhaitzen bizitza salbatzen dugu. Tonelada bat paper zuntz* birtziklatuz, tonelada bat zur ekonomizatzen da. 1,4 milioi tonelada paper birtziklatu izan da Frantzia 1972. urtean. Atera kontuak, zenbat zuhaitz geratu den bizirik horri esker!

Duela zenbait urte, zaramen ondasunak biltzea ez zen begi onez ikusten. Piltzarketariak,* gizartearen piramidean, behe beheko aldean zeuden; baina, denborarekin, aberastuz joan dira. Egun, papera biltzea, txatarra* eta antzekoak biltzea, negozio galanta izaten da (galde, bestela, txatarrariei). Etorkizunearan, garrantzi handia hartuko du ogibide honek; modernizaturik, noski. Hori dela eta, hurrengo artikuluan, zaramen ondasunak errekupeartzeko dauden sistemak aztertzea pentsatu ukan* dut.

J. R. ETXEBARRIA